

FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTiques I DE SOCIOLOGIA
LLICENCIATURA EN CIÈNCIA POLÍTICA I DE L'ADMINISTRACIÓ
COMPORTAMENT POLITIC
PROGRAMA 2002-2003

Professor: Agustí Bosch

Tutories:

Dilluns 16:00-17:30

Divendres 10:30-12:00

Agusti.Bosch@uab.es

OBJECTIUS DE L'ASSIGNATURA

El curs pretén mostrar les teories que expliquen com actuen els ciutadans a les eleccions, de manera que l'alumne estigui en condicions - a final de curs - d'explicar convincentment qui vota quin partit, i perquè. També farà un inventari de sistemes electorals.

Donat que hi han altres assignatures a la llicenciatura que aborden els altres temes principals del Comportament Polític, aquesta assignatura es centrarà en l'estudi del comportament estrictament electoral. Hom es centrarà en les democràcies occidentals, prenent una perspectiva comparada, de manera que els casos espanyol i català no constituïran el nucli fonamental del curs.

TEMARI

1. SISTEMA ELECTORAL

Aquesta lliçó no cobreix un tema que pertanyi estrictament a la disciplina del Comportament Polític, sinó que correspon més aviat a la disciplina de les Institucions Polítiques, però com que ha estat tradicionalment desatès en aquesta llicenciatura, hom ha optat per incloure-la, encara que sigui en una assignatura que no és exactament l'adient. Hom pretén descriure el funcionament dels elements més bàsics del sistema electoral (la circumscripció, la fórmula, la forma de vot, etc), mostrar quines conseqüències tenen sobre alguns paràmetres polítics bàsics (la proporcionalitat, la duració dels governs, etc), analitzar quina relació mantenen amb la societat que els acull, i finalment exhibir un catàleg dels principals sistemes polítics del món.

- a) Les famílies de fórmules: la família de les fórmules majoritàries i la família de les fórmules distributives.
- b) Les circumscripcions electorals: magnitud, delimitació, prorratgeig i mecanismes de correcció territorial.
- c) La forma de vot.
- d) El llindar.
- e) Les conseqüències polítiques del sistema electoral: la proporcionalitat, la fragmentació i la relació diputat-elector.
- f) Sistema Electoral i Societat.
- g) Un catàleg de sistemes electorals del món.

2. POSICIÓ SOCIAL I VOT

Aquesta lliçó mostra quines són les "clienteles" més habituals dels partits, deixant clar que l'extracció social de l'individu té una clara influència sobre el seu vot. El tema introdueix el concepte fonamental de "clivella" com a explicatiu de les pautes de vot més permanents en qualsevol societat. Finalment, es mostren dades d'enquestes que exemplifiquen quines són les clivelles amb major influència en el comportament electoral a les democràcies occidentals.

- a) El concepte de clivella. El naixement de les principals clivelles i la configuració dels sistemes de partits als països occidentals.
- b) La clivella de classe i les seves conseqüències electorals. El debilitament històric de la clivella de classe i les seves causes. Exemples d'Europa Occidental i d'Espanya.
- c) La clivella de denominació religiosa i les seves conseqüències electorals. Regularitats, explicacions possibles i evolució recent a Europa Occidental i a Espanya.
- d) La clivella nacional i la clivella centre-perifèria. La implantació territorial dels partits. Regularitats a Europa Occidental i a Catalunya.
- e) El gènere i l'edat com a pseudo-clivelles amb conseqüències electorals.
- f) Una nova clivella? Les clivelles en una societat post-industrial. Les clivelles en una societat d'àmplia intervenció estatal.
- g) La teoria de les clivelles en perspectiva.

Lectures obligatòries:

- Dalton, R. (1988) *Citizen Politics in Western Democracies*, Londres: Chatman House. pp. 128-169.
- Harrop, M. i Miller, M. (1987) *Elections and Voters* Londres: Macmillan. cap 7.

3. VALORS POLÍTICS I VOT

Aquesta lliçó cal entendre-la com una segona part de la lliçó precedent. Si bé a llarg termini, les clivelles donen compte del panorama electoral d'una societat, no ens expliquen el vot individual. Aquesta lliçó pretén complementar l'explicació del comportament electoral mostrada a la lliçó anterior a través de la introducció de conceptes actitudinals com ara la ideologia, el nacionalisme i la identificació amb un partit.

- a) Els valors polítics com a antecedent del vot.
- b) La importància de la socialització.
- c) Els valors polítics com a processador d'informació política.
- d) Els valors polítics més rellevants: la ideologia esquerra-dreta, la identificació amb un partit i el nacionalisme.
- e) La ideologia com a antecedent del vot. El vot normal. Exemples d'Europa Occidental.
- f) El vot desviat i la *homing tendency*.
- g) Variables intervinents: temes de campanya, candidats, etc.
- h) El model actitudinal de vot: l'*embut de causalitat*.

Lectures obligatòries:

- Harrop, M. i Miller, M. (1987) *Elections and Voters* Londres: Macmillan. cap 6.

4. REVISIÓ DEL MODEL ACTITUDINAL DE VOT

El model actitudinal de vot presentat a la lliçó precedent conté nombroses imperfeccions. Per exemple, ignora que no només els individus tenen valors polítics,

sinó que també els partits n'ofereixen. Així, el vot podria ser entès com un ajustament "de mercat" entre els valors polítics dels electors i els valors polítics que ofereixen els partits. També cal replantejar la versemblança de l'assumpció que els individus tenen valors polítics coherents. Què passaria si no fos així? I si darrerament les ideologies de la gent haguessin entrat en declivi? I si el que estéssim observant fos l'aparició de noves ideologies?

- a) Els valors polítics dels partits: el model de competència espacial.
- b) El model bidimensional de competència espacial. Una explicació del vot dual. Quant de vot dual hi ha?
- c) Cap a un model de votant més racional.
- d) Però... té ideologia la gent del carrer?
- e) El desalineament i la volatilitat del vot.
- f) El declivi de la influència de la ideologia i les "noves ideologies": el post-materialisme.

Lectures obligatòries:

- Dalton, R. (1988) *Citizen Politics in Western Democracies*, Londres: Chatman House. capítols 2 i 9.
- Downs, A. (1992) "Teoría económica de la acción política en una democracia", a VVAA: *Diez Textos Básicos de Ciencia Política*. Barcelona: Ariel, 1992.
- Inglehart, R. (1991) *El Cambio Cultural en las Sociedades Industriales Avanzadas*, Madrid: CIS-sXXI. capítols 1 i 2.

5. CONTEXT IMMEDIAT I VOT

En aquesta lliçó, hom introduirà qüestions que modelen el vot a molt curt termini, com ara la conjuntura econòmica, el sistema electoral, els candidats que es presenten, etc. Això acabarà de donar una visió panoràmica de perquè els resultats d'una convocatòria electoral són els que són.

- a) La influència de la campanya electoral i de la comunicació política en general. La teoria hipodèrmica, l'exposició selectiva, els efectes mínims, i l'*agenda-setting*.
- b) La influència dels temes de debat: el vot temàtic. L'exemple de la seguretat ciutadana i els nous partits populistes.
- c) La influència dels candidats. Els quatre models de mesurar-ne l'impacte.
- d) La influència del sistema electoral. La reducció de la proporcionalitat i el vot útil.
- e) L'avaluació dels rendiments del govern, la conjuntura econòmica i els models de popularitat. Exemples d'Europa Occidental.

Lectures obligatòries:

- Harrop, M. i Miller, M. (1987) *Elections and Voters* Londres: Macmillan. cap 8.

6. ABSTENCIÓ I PARTICIPACIÓ ELECTORAL

Les lliçons anteriors han explicat per què un individu vota un partit i no pas un altre. Però també cal explicar per què un individu vota en absolut o s'absté. Fins i tot cal explicar per què alguns individus voten en algunes eleccions i s'abstenen a d'altres.

- a) Les explicacions de l'abstenció (i): la posició social.
- b) Les explicacions de l'abstenció (ii): les actituds d'integració en el sistema.
- c) Les explicacions de l'abstenció (iii): els contextos electorals i la utilitat del vot.
- d) L'abstenció diferencial. Exemples de Catalunya i d'Europa Occidental.

Lectures obligatòries:

- Anduiza,E. (1999) *Individuos o Sistemas: Las razones de la abstención en Europa Occidental*. Madrid: CIS-s.XXI. capítols 1 i 2.
- Font,J. i altres (1998) *L'abstenció en les eleccions al Parlament de Catalunya*. Col·lecció Polítiques, n. 23. Barcelona: Editorial Mediterrània-Fundació Jaume Bofill. Introducció i capítol 2.

7. METODOLOGIA PER A L'ESTUDI DEL VOT

Aquesta lliçó pretén mostrar a l'estudiant les principals tècniques que s'utilitzen en els estudis electorals. Així, s'estudiarà els possibles usos i els límits de les enquestes, com utilitzar els resultats agregats de les eleccions precedents, o com escriure un informe dels resultats l'endemà de les eleccions.

- a) Els estudis ecològics o de geografia electoral.
- b) Les enquestes electorals. Els seus efectes sobre el comportament electoral.
- c) Estudis sobre transvasaments i els mecanismes d'atribució d'indecisos.
- d) Interpretació de resultats electorals.

BIBLIOGRAFIA

Bàsica

- Anduiza,E. (1999) *Individuos o Sistemas: Las razones de la abstención en Europa Occidental*. Madrid: CIS-s.XXI. capítols 1 i 2.
- Dalton, R. (1988) *Citizen Politics in Western Democracies*, Londres: Chatman House. capítols 2, 7, 8 i 9.
- Downs,A. (1992) "Teoría económica de la acción política en una democracia", a VVAA: *Diez Textos Básicos de Ciencia Política*. Barcelona: Ariel, 1992.
- Font,J. i altres (1998) *L'abstenció en les eleccions al Parlament de Catalunya*. Col·lecció Polítiques, n. 23. Barcelona: Editorial Mediterrània-Fundació Jaume Bofill. Introducció i capítol 2.
- Harrop,M. i Miller,M. (1987) *Elections and Voters* Londres: Macmillan. cap 6, 7, 8.
- Inglehart, R. (1991) *El Cambio Cultural en las Sociedades Industriales Avanzadas*, Madrid: CIS-sXXI. capítols 1 i 2.

General

- Budge i Farlie: Pronósticos electorales, CEC, 1986, pte caps 1 i 2.
- Dowse, R. i Hughes, J. (1986) *Sociología Política*. Madrid: Aguilar.
- Justel,M. (1995) La abstención electoral en España. Madrid: CIS-s.XXI. capítol x.
- Lipset, S.M. (1981) *El Hombre Político. Las bases sociales de la política*. Madrid: Tecnos; capítol 6.
- Lipset,S.M. i Rokkan,S. (1992) "Estructuras de división, sistemas de partidos y alineamientos electorales" en Almond,G et al. *Diez Textos Básicos de Ciencia Política*. Barcelona: Ariel.
- Pallarés i Gifreu: Comunicació política i comportament electoral, Fundació Jaume Bofill, 1998, pte Introducció i cap 4.
- Popkin: The reasoning voter, University of Chicago Press, 1994, pte caps 1,2 i 3.
- Vallès,JM. i Bosch,A. (1999) *Sistemas Electorales y Gobierno Representativo*. Barcelona: Ed. Ariel.

CRITERIS D'AVALUACIÓ:

L'avaluació es farà a través d'un examen final. Aquest examen tindrà dues parts. La primera part serà una "prova objectiva" en la qual l'estudiant haurà de demostrar els seus coneixements, i en la segona part l'estudiant haurà d'analitzar algun comentari periodístic o informe especialitzat sobre unes eleccions d'algun país occidental.